

ОСОБЛИВОСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ (ЄС) У СФЕРІ КУЛЬТУРИ

А. М. Бельдій, І. Ю. Чарських

Анотація: У статті розглянуто основні напрямки культури, що прописані в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, виділено особливості співробітництва України з Європейським Союзом у сфері культури. Вказано, що важливими ділянками співпраці у сфері культури між Україною та ЄС є обмін витворами мистецтва та сприяння мобільності митців. Під час написання статті були використані такі методи дослідження як емпіричні (опис) та теоретичні (контент-аналіз, сходження від абстрактного до конкретного).

Ключові слова: – культура, співробітництво, Європейський Союз, Угода про асоціацію.

У таких відношеннях як політичне, торговельно-економічне, освітнє та культурне, Україна та Європа взаємодіють не одне століття. Зараз відносини між Україною та Європейським Союзом є різносторонніми та насиченими. В українській економіці та політиці діяльність ЄС посідає вагоме місце. Адже ЄС здійснює значний вплив на освіту, торгівлю, науково-технічну сферу, безпеку (як зовнішню, так і внутрішню), охорону навколишнього середовища, і, безпосередньо, культуру. Представництво ЄС в Україні реалізує низку різних програм, в тому числі і культурні. І завдяки співпраці з Представництвом ЄС в Україні креативна сфера культури набуває визначного статусу.

Загалом тема співробітництва України з ЄС в сфері культури є недостатньо дослідженою. Проте, слід виділити таких науковців, як О. А. Доманська, яка прагнула розкрити сутність пріоритетів держави, пов'язаних із розширенням участі України в європейському та світовому культурному співробітництві з інтеграцією української культури у світовий культурний простір [1], С. Є. Пахлова, яка розглянула вплив європейської інтеграції на культурну політику України, В. К. Мовчан та М. Емерсон, які здійснили поглиблений аналіз відносин між ЄС та Україною [2].

Метою статті є з'ясування особливостей взаємодії України з ЄС у сфері культури та впливу цього співробітництва на євроінтеграційні перспективи України.

Протягом останніх 20 років Україна прямує до вступу в Європейський Союз. Україні необхідно пройти великий та довгий шлях до вступу в ЄС. Зміцнити свої міжнародні зв'язки, вирішити конфліктні ситуації та позбутися значного впливу з боку Росії, вийти на новий рівень в усіх сферах діяльності.

Співпраця у сфері культури між Україною та ЄС ґрунтується на сприянні обміну витворами мистецтва та мобільності митців. Україна стала повноправним учасником програми ЄС «Креативна Європа» для культурних і креативних індустрій, підписавши відповідний договір з Європейською Комісією в листопаді 2015 року. Участь у цій програмі допоможе українським культурним і творчим організаціям співпрацювати з партнерами з усієї Європи, отримувати доступ до фінансування спільних проектів у сфері культури, програм перекладу художньої літератури, культурних мереж та платформ. Крім цього, для українського аудіовізуального сектору це створить можливості для отримання фінансування заходів із підготовки та проведення фестивалів, розширення аудиторії та отримання доступу до ринку. «Креативна Європа» підтримує проекти транснаціональної співпраці з культурними і творчими організаціями з різних країн, що беруть участь у програмі. Станом на жовтень 2017 року Україною було подано три заявки, які, на жаль, не були успішними, тому потрібно було докласти більше зусиль для повної участі в програмі [2, с. 241].

Сьогодні діяльність Європейського Союзу у сфері культури регулюється статтею 167 розділу «Культура» Договору про функціонування Європейського Союзу, більш відомого як Лісабонський договір. Цей договір закликає країни Європейського Союзу погоджувати та доповнювати культурну політику держав-членів у різних напрямках, таких як:

«збереження європейської культурної спадщини, налагодження співробітництва між культурними інституціями різних країн, а також сприяння посиленню творчої роботи».

Програма «Культура» має три конкретні цілі:

- сприяння транснаціональній мобільності людей, що працюють у сфері культури;
- сприяння транснаціональному обігу художніх і культурних робіт та виробів;
- сприяння діалогу між культурами [3, с. 95; 4].

Згідно Договору про функціонування Європейського Союзу:

1. Союз повинен сприяти розквіту культур держав-членів, поважаючи їх національне та регіональне різноманіття і одночасно висувати спільну культурну спадщину на перший план.

2. Діяльність Союзу спрямована на заохочення співпраці між державами-членами та, за необхідності, підтримку та доповнення їхніх дій у таких сферах:

- вдосконалення знань та поширення культури та історії європейських народів,
- збереження та охорона культурної спадщини європейського значення,
- некомерційні культурні обміни,
- художня та літературна творчість, у тому числі в аудіовізуальному секторі.

3. Союз та держави-члени сприяють співпраці з третіми країнами та компетентними міжнародними організаціями у сфері культури, зокрема Радою Європи.

4. Союз враховує культурні аспекти під час своїх дій відповідно до інших положень Договорів, зокрема з метою поваги та сприяння різноманітності своїх культур.

5. З метою сприяння досягненню вище перелічених цілей Європейський Парламент та Рада, діючи згідно із звичайною законодавчою процедурою та після консультацій з Комітетом регіонів, вживають заохочувальні заходи, виключаючи будь-яку гармонізацію законів та правил держав-членів, а також Рада за пропозицією Комісії приймає рекомендації [4].

Згідно глави 24 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС сторони: зобов'язуються сприяти співробітництву в галузі культури з метою покращення взаєморозуміння та розширення культурних обмінів, а також мобільності об'єктів мистецтва та митців України та ЄС; заохочують міжкультурний діалог між окремими особами та організаціями, які представляють інтереси громадянського суспільства та культурних закладів України та ЄС; тісно співробітничать у рамках відповідних міжнародних форумів/організацій, зокрема Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) та Ради Європи (РЄ), з метою, *inter alia*, розвитку культурного розмаїття, збереження і оцінки культурної та історичної спадщини; докладають зусиль для розвитку постійного діалогу в галузі культури з метою сприяння розвитку культурної індустрії в Україні та ЄС. Задля досягнення цієї мети Сторони впроваджують належним чином положення Конвенції ЮНЕСКО про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження 2005 року [5].

Культурне співробітництво України та ЄС здійснюється у рамках програми ЄС «Креативна Європа». «Креативна Європа» – це рамкова програма Європейської Комісії, спрямована на підтримку та посилення конкурентоспроможності європейського культурного, креативного та аудіовізуального секторів, а також збереження, розвиток та просування культурного та мовного розмаїття країн Європи.

Загальний бюджет Програми на 2014–2020 рр. становить 1,46 млрд євро.

«Креативна Європа» включає три компоненти:

- «Культура» (31 % бюджету) – просування культурного та креативного секторів,
- «Медіа» (56 % бюджету) – підтримка розвитку та поширення аудіовізуальних творів,
- міжсекторальна взаємодія (13 % бюджету) – підтримка мережі національних бюро програми «Креативна Європа» та реалізація механізму фінансових гарантій [6].

Україна входить до міжнародних організацій, а саме ЮНЕСКО, Рада Європи, СНД тощо. Завдяки цим організаціям Україна співпрацює з іншими країнами у різних міжнародних проектах, реалізація таких проектів спрямовується на розбудову міжнародних

контактів на різних рівнях. Позитивним виступає те, що всі домовленості фіксуються формально, тобто укладаються договори з міжнародними інституціями, що посилює співробітництво України з іншими країнами.

Підпрограма «Культура» включає в себе такі напрямки:

- проекти європейського співробітництва (підтримка транскордонного співробітництва, сприяння доступу до досягнень європейської культури і креативних індустрій, промоція інновацій і креативності).
- літературні переклади (підтримка ініціатив з перекладу і популяризації літературних творів через ринки ЄС, сприяння доступу читачів до високоякісної європейської літератури).
- європейські платформи (промоція молодих діячів культури та сприяння мобільності і доступності авторів і виконавців – зокрема тих, хто не має міжнародного визнання; сприяння розширенню аудиторії та забезпечення доступності до цінностей та різноманіття культур Європи [7]).

Реалізація участі України в європейському та світовому культурному співробітництві можлива також за умов активного здійснення політично значущих культурних ініціатив міжнародного характеру; ініціювання за кордоном заходів за участю українських мистецьких колективів, виставок українського мистецтва, фестивалів українського кіно, круглих столів. Зокрема, участь України у програмній діяльності ЮНЕСКО, крім доступу до інтелектуального потенціалу організації та запозичення корисного досвіду, дає можливість використовувати матеріальний ресурс для проведення в державі міжнародних заходів по лінії ЮНЕСКО, відкриває можливості вітчизняним фахівцям у галузі культури брати участь у міжнародних заходах, отримувати гранти, стипендії, науково-технічну інформацію, консультативну допомогу. Така співпраця важлива не лише для розвитку міжнародного співробітництва, а й для підтримки професійного рівня вітчизняної гуманітарної сфери. Провідною постійно діючою та координуючою інституцією України з таких питань є Національна комісія у справах ЮНЕСКО як спеціалізована установа ООН, міжвідомчий орган при Міністерства закордонних справ України, створений Указом Президента України від 26.03.1996 р. [1, с. 29].

Тому на основі вище визначеного можна виділити такі особливості співробітництва України з Європейським Союзом:

1. Співробітництво України з ЄС документально зафіксоване в нормативно-правових актах.
2. Співробітництво полягає у запровадженні різних міжнародних культурних програмах (наприклад «Креативна Європа»).
3. Програми підлягають фінансуванню.
4. Заходи спрямовані на розвиток культури, обмін досвідом, збереження культурних цінностей.
5. Культурна політика ЄС виходить з виконання європейських організацій функцій, які культура виконує в суспільстві.
6. Культура є національною справою та дипломатичною місією.
7. Розвиток культури спрямований на вирішення певних соціально-економічних проблем (наприклад, зайнятість населення, розвиток міст).

Отже, співробітництво ЄС та України є законодавчо визначеним. Підписано Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, де один із пунктів визначає співробітництво в галузі культури з метою покращення взаєморозуміння та розширення культурних обмінів. Важливим проектом у розвитку культури є проект «Креативна Європа», який спрямований на просування культурного середовища. Тому активна діяльність щодо розвитку та поширенню культурних цінностей у європейському просторі за участі нашої країни сприятиме ефективному розвитку культури у світі та покращуватиме євроінтеграційні перспективи України.

Анотація. В статті рассмотрены основные направления культуры, прописаны в Соглашении об ассоциации между Украиной и ЕС, выделены особенности сотрудничества Украины с Европейским Союзом в сфере культуры. Указано, что важными участками сотрудничества в сфере культуры между Украиной и ЕС является обмен произведениями искусства и содействие мобильности художников. При написании статьи были использованы такие методы исследования как эмпирические (описание) и теоретические (контент-анализ, восхождения от абстрактного к конкретному).

Ключевые слова: культура, сотрудничество, Европейский Союз, Соглашение об ассоциации.

Abstract. The article covers the main areas of culture, as defined in the Association Agreement between Ukraine and the European Union and highlights the special features of Ukraine's cooperation with the European Union in the sphere of culture. It is pointed out that important areas of cooperation in the field of culture between Ukraine and the EU are the exchange of works of art and the promotion of artists' mobility. Research methods such as empirical (description) and theoretical (content analysis, climbing from abstract to concrete) were used in the writing of the article.

Key words: culture, cooperation, European Union, Association Agreement.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Доманська О. А. Україна і міжнародне культурне співробітництво. *Вісник НАКККиМ*. № 3. 2014. С. 28–33.
2. Емерсон М., Мовчан В. Поглиблення відносин між ЄС та Україною. Що, чому і як? *Центр європейських політичних досліджень та Інститут економічних досліджень та політичних консультацій*. 2018. 276 с. URL: <https://3dcftas.eu/ua/publications/deepening-eu-ukrainian-relations-what-why-and-how-2> (дата звернення 24.02.2021)
3. Шаповалова Ю. С. Сучасне циркове мистецтво України в контексті міжнародного культурно-мистецького співробітництва. *Культурологічна думка*. 2018. № 14. С. 94–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kultdum_2018.14.12. (дата звернення 06.03.2021)
4. Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12016E%2FTXT> (дата звернення 26.02.2021).
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення 24.02.2021).
6. Співробітництво у сфері культури. Програма ЄС «Креативна Європа». URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/kulturne-spivrobitnictvo-kreativna-yevropa> (дата звернення 24.02.2021).
7. Програма ЄС «Креативна Європа». URL: http://195.78.68.75/mcu/control/uk/publish/article?art_id=245024746&cat_id=245019207 (дата звернення 05.03.2021).

УДК 327:616-036.22

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕПІДЕМІЙ У НАУЦІ ПРО МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

В. В. Берегута, І. В. Богінська

Анотація. У статті виокремлено та проаналізовано головні положення теорії реалізму, лібералізму й конструктивізму в міжнародних відносинах, які використовуються дослідниками зазначених напрямів при аналізі політичного значення епідемій та пандемій для міжнародних відносин. Автором зроблено особливий акцент на поточній пандемії коронавірусної хвороби 2019 (COVID-19) та визначено її основні питання, що перебувають у фокусі уваги в наукових роботах представників політичних наук. Автор дійшов висновку про те, що жодна із трьох проаналізованих теорій не надає всеосяжного пояснення усім суспільно-політичним процесам та соціальним трансформаціям, що виникли внаслідок поширення пандемії COVID-19 в глобальних масштабах. Основними методами досліджень стали аналітико-синтетичний та описово-розповідний.

Ключові слова. епідемія, міжнародні відносини, реалізм, лібералізм, конструктивізм, пандемія COVID-19.

Вступ. За свою багатотисячолітню історію людство стикалось із сотнями невідомих для науки смертоносних вірусів та інфекційних хвороб, що вражали більшу частину нашої планети та за короткий час перетворювались на пандемії. Попри те, що пандемії є транскордонними біологічними загрозами, традиційно найбільший інтерес до вивчення